

فرصت کوتاه دیپلماسی
برای لغو مکانیسم ماشه

تمدید لغو تحریم‌های ایران در حالی به تصویب اکثریت اعضای شورای امنیت نرسید که طی هفته اخیر و مشخصا بعد از استارت خوردن فعال سازی مکانیسم ماشه برخی چهره‌های منتقد بگرام و منتقد دولت بحث خروج از NPT را مطرح کردند و حتی طرح سه فوریتی خروج را نیز در پارلمان تهیه کرده‌اند. اقتصاد نیز نوشت: بعد از نشست روز جمعه شورای امنیت حامیان خروج از NPT بار دیگر بر ضرورت اجرایی کردن این تصمیم اصرار دارند درحالیکه کارشناسان سیاست خارجی این اقدام را به منزله اعلام جنگ و بحرانی‌تر شدن پرونده هسته‌ای ایران می‌دانند.

«هنوز زمان داریم

نماینده مردم لنگرود در مجلس درباره فرصت اندک دیپلماسی ایران برای لغو مکانیسم ماشه گفت: با توجه به فرصت محدود باقی مانده تا اجرای مکانیسم ماشه تیم دیپلماسی از هر ابزاری استفاده می‌کند.

در حالی که دشمن از ابزار زور و قلدری بهره می‌برد اما ایران در عین اینکه در مقابل این کشورها سر خم نکرده است، از مزایای خودشان متوجه شده‌است. مهرداد بانوج لاهوتی افزود: ایران آمادگی داشت موضوع حل نشده‌ای که سال‌ها در این پیچ و خم‌ها گیر کرده بود، با اراده‌ای قوی تر حل کند اما در حین مذاکره به کشور ما حمله کردند. ولی قدرت ایران را که دیدند خودشان متوجه شدند.

اگر آنها دنبال حل موضوع هستند نباید ماشه را فعال می‌کردند و هنوز هم دیر نشده است. بهتر است این کار را ادامه ندهند؛ اگر دنبال حل مسئله نیستند و در مقابل می‌خواهند از ابزارهای زور و قلدری استفاده کنند، همین روند را ادامه می‌دهند. وی درباره طرح خروج از NPT، گفت: عضویت ایران در NPT از سال ۱۳۴۷ شکل گرفت. ایران که نمی‌خواهد از NPT خارج شود و همین الان زیر نظر آژانس فعالیت می‌کند؛ بنابراین آژانس وظیفه دارد از حقوق ایران دفاع کند.

ایران در چارچوب مسیر آژانس حرکت می‌کند اما آژانس در قبال حمایت از ایران بد عمل کرد. نماینده مردم لنگرود در مجلس ادامه داد: بعد از جلسه در قاهره و حسن نیتی که ایران برای حل مناقشات نشان داد و بعد از مصاحبه گروسی، باز هم برای آنها مشخص شد ایران به خوبی همکاری کرده است.

پس چرا باید از NPT خارج شویم؟ ما خودمان را مقید می‌دانیم ولی وقتی ما را بمباران کنند و آژانس هم دفاعی نکند، پس چه کاری باید انجام دهیم؟ در سفر اخیرى که نمایندگى آژانس به پوشهر داشتند، ایران نشان داد همچنان آماده همکاری است، اما در نهایت به نقطه‌ای رسیدند که دارند ایران را وادار به خروج از NPT می‌کنند. لاهوتی با بیان اینکه در مذاکرات، کشورهای اروپایی کاره‌ای نیستند، تأکید کرد: آنها اثبات کردند یکی از کشورهای مستعمره آمریکا هستند. روسای جمهور این سه کشور بدون تصمیم نهایی آمریکا حق تصمیم‌گیری ندارند.

«مذاکرات بی فایده؟

نماینده مردم نجف‌آباد در مجلس نیز درباره پیشنهاد به تیم دیپلماسی ایران در خصوص بهره‌گیری از فرصت باقی مانده برای تعلیق مکانیسم ماشه اظهار کرد: ما باید این واقعیت را در نظر بگیریم که مکانیسم ماشه تأثیری در اقتصاد ایران ندارد. مکانیسم ماشه همچنین ذیل فصل هفت منشور سازمان ملل هم تأثیری ندارد چون به ما حمله نظامی شد.

ابوالفضل ابوترابی که جزو نمایندگان منتقد دولت است، بیان کرد: همین الان هم که داریم صحبت می‌کنیم سایه جنگ روی سر ما هست و در جنگ قرار داریم. بنابراین نمی‌توان از صلح و توقف جنگ سخن گفت. مکانیسم ماشه در صورتی که اقتصاد ایران اثر ندارد که فریب جنگ رسانه و جنگ دشمن را نخوریم.

هیچ چیزی نمانده که آمریکا بخواهد تحریم کند. ضمن اینکه تحریم آمریکایی‌ها اثر بیشتری دارد تا تحریم اروپایی‌ها. او در این باره اینکه آیا سفر پزشک‌یان به نیویورک و اریزنی‌های او در حاشیه این سفر، برای تعلیق مکانیسم ماشه می‌تواند موثر باشد، گفت: مکانیسم ماشه که هیچ خاصیتی ندارد تعلیق آن هم فرقی نمی‌کند چراکه حتی در صورت تعلیق، ۶ ماه دیگر دوباره به همین نقطه‌ای که امروز هستیم می‌رسیم. مذاکرات رئیس‌جمهور در نیویورک هم هیچ فایده‌ای ندارد.

«ادامه دیپلماسی و مذاکره

یک عضو کمیسیون امنیت ملی درباره فرصت محدود دیپلماسی برای تمدید یا لغو مکانیسم ماشه، گفت: بدعهدی‌های اروپا مسبقو به سابقه است. با وجود اینکه آمریکا و اروپا عضو بگرام بودند اما دیدیم آمریکا به صورت یکجانبه از بگرام خارج شد و اتحادیه اروپا هم همکاری لازم را نداشتند، حتی تحریم‌هایی را علیه افراد حقیقی و حقوقی، شرکت‌ها و نهادهای ایران اعمال کردند. بهنام سعیدی ادامه داد: الان هم با وجود اینکه بین ایران و آژانس توافق صورت گرفت و متن توافق جدید بنا به شرایط جدید تهیه شد اما بهانه‌ای برای فعال کردن مکانیسم ماشه ندارند.

اصرار آمریکا و کشورهای اروپایی بر اجرایی کردن مکانیسم ماشه، جایگاه قواعد بین‌المللی را از بین می‌برد و معاهدات و موافقت‌های بین‌المللی را کمرنگ می‌کند. ایران همیشه اهل مذاکره بود به این شرط که منافع ایران با احترام متقابل در نظر گرفته شود. الان هم دیپلماسی را ادامه می‌دهیم و معتقدیم خیلی از گرهِ‌های سخت هم با دیپلماسی قابل حل است اما اگر آنها بر فعال کردن مکانیسم ماشه پافشاری کنند، ایران حتما پاسخ متقابل را می‌دهد.

محسن جلیلودر گفت وگو با «آرمان ملی»:

پزشکیان

با اختیارات کامل

به نیویورک سفر کند

مکانیسم ماشه در نهایت فعال خواهد شد

کشور ممکن است در شرایط تقابل خارجی قرار بگیرد

آرمان ملی- احسان انصاری: هشتادمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد با حضور ۱۹۳ کشور جهان از امروز سه‌شنبه یکم مه‌رمه در مقر این سازمان در شهر نیویورک آمریکا آغاز می‌شود و فرصتی مناسب برای سران و مقامات این کشور‌ها است که با استفاده از فضای تعاملی ایجاد شده در این گردهمایی بین‌المللی به طرح دیدگاه‌ها و نظرات خود و یافتن راهکاری برای دستیابی به اهداف و تحقق سیاست‌ها و برنامه‌هایشان بپردازند. دومین سفر مسعود پزشکیان در قامت رئیس‌جمهوری اسلامی ایران به نیویورک و حضور و سخنرانی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در حالی انجام می‌شود که تحولات یکساله اخیر در ایران و منطقه اهمیت این سفر را دوچندان کرده است. افزایش فشارهای سیاسی

و تحریم‌های اقتصادی از سوی دولت آمریکا در دومین دوره ریاست جمهوری دونالد ترامپ، جنگ تحمیلی ۱۲ روزه، اقدام ترونیکای اروپایی برای فعال کردن مکانیسم ماشه و بازگرداندن تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران پس از گذشت ۱۰ سال مذاکره بر حساسیت‌های این سفر افزوده و توجه و نگاه رسانه‌های بین‌المللی را به خود معطوف کرده است. در چنین شرایطی برخی چهره‌های سیاسی موضوع دیدار پزشک‌یان و ترامپ را مطرح کرده‌اند که شاید گرهِ پرونده هسته‌ای ایران باز شود. «آرمان ملی» برای تحلیل و بررسی ابعاد مختلف این سفر با دکتر محسن جلیلودر استاد دانشگاه و تحلیلگر روابط بین‌الملل گفت‌وگو کرده که در ادامه می‌خوانید.

که می‌خواهد مشکل را حل کند، آمریکا پس از مدتی که با ایران مذاکره کرد به این نتیجه رسید که ایران با سرسختی که از خود نشان می‌دهد به دنبال از بین بردن زمان است تا کار به جایی برسد که دیگر فعال کردن مکانیسم ماشه نیز اثری نداشته باشد و اتفاقات به سود ایران رقم بخورد.

«خروج ایران از NPT به چه میزان جدی است؟

واقعیت این است که در شرایط کنونی نیز عضو NPT نیست. یکی از شروط حضور در NPT این است که بازرسان آژانس بتوانند از فعالیت‌های هسته‌ای ایران بازدید کنند. این در حالی است که پس از جنگ ۱۲ روزه این روند متوقف شده و بازرسان نمی‌توانند از فعالیت‌های هسته‌ای ایران بازدید کنند. براساس تصمیمی که مجلس گرفته ایران به بازرسان آژانس اجازه حضور نمی‌دهد. این وضعیت در واقع به معنای عدم حضور ایران در NPT است. تنها یک بیانیه رسمی باقی مانده که آن هم مشخص نیست چه زمانی منتشر خواهد شد. اگر این اتفاق به صورت رسمی رخ بدهد به معنای این است که ایران مسیر بازدارندگی هسته‌ای را تا پایان ادامه خواهد داد. در چنین شرایطی شاید جنگ قریب‌الوقوع نباشد اما هر احتمالی وجود دارد و هر لحظه احتمال اینکه تنش به اوج برسد وجود دارد.

«آیا حضور پزشک‌یان در نیویورک و دیدارهایی که با کشورهای اروپایی صورت می‌گیرد می‌تواند مانع از فعال شدن مکانیسم ماشه شود؟

کشورهای اروپایی به دنبال یک اقدام عملی از سوی ایران هستند که با توجه به شرایط موجود من بعدی می‌دانم از گفت‌وگوهای احتمالی در نیویورک در این زمینه نتیجه‌ای حاصل شود. ایران دنبال این است که موضوع مذاکره را مطرح کند و سپس عنوان کند ما به دنبال مذاکره برای ارائه پیشنهاد بودیم که طرف مقابل آن را نپذیرفته است. ایران چگونه می‌تواند در مدت چند روز اقدام عملی انجام بدهد؟ واقعیت این است که مکانیسم ماشه در نهایت فعال خواهد شد. در صورتی که مکانیسم ماشه علیه ایران فعال شود فشار مضاعفی به ایران وارد خواهد شد. به هر حال ایران در شرایط کنونی با بحران‌های مختلفی مواجه است که فعال شدن اسنپ یک این بحران‌ها را تشدید می‌کند و شرایط را سخت‌تر می‌کند. در چنین شرایطی با توجه به وضعیت اقتصادی کشور و نوسان قیمت ارز و طلا چشم‌انداز مثبتی وجود ندارد و کشور بیشتر به سمت تقابل حرکت خواهد کرد. البته قریب‌الوقوع نیست اما احتمال آن در آینده زیاد خواهد بود. واقعیت این است که مردم ایران در سال‌های اخیر با چالش‌های جدی اقتصادی در زندگی خود مواجه بوده‌اند و به نظر می‌رسد چیزی باقی نمانده که مردم بخواهند آن را تحمل کنند. نکته دیگری که در شرایط کنونی مشکلات مردم ایران تنها مسائل اقتصادی نیست و قطعی آب، برق، بحران انرژی و مشکلات اجتماعی از جمله مشکلاتی است که مردم ایران با آن مواجه هستند. اگر این شرایط ادامه داشته باشد و مردم ایران تحت فشارهای بیشتری قرار بگیرند ما به نقطه بحران نزدیک خواهیم شد. این در حالی است که خطر جنگ هنوز از سر کشور‌ها نشده و هر لحظه امکان درگیری نظامی وجود دارد.

زمانی می‌توان نسبت به حل مشکلات بین‌المللی امیدوار بود که رئیس‌جمهور از اختیارات لازم برای اقدامات تعیین‌کننده برخوردار باشد. این در حالی است که در شرایط کنونی من چنین شرایطی را مشاهده نمی‌کنم

می‌دهد که رئیس‌جمهور ایران از چنین اجازه‌ای برخوردار نیست که بتواند در سفر به نیویورک با رئیس‌جمهور آمریکا دیدار کند.

«با توجه به شرایط پیچیده کشور، حاکمیت چنین اجازه‌ای به رئیس‌جمهور نخواهد داد؟

فکر نمی‌کنم چنین شرایطی وجود داشته باشد و حاکمیت چنین اجازه‌ای به پزشک‌یان نداده است. در وضعیت کنونی ایران به دنبال احیای بازدارندگی خود است. بازدارندگی اصلی ایران نیز قدرت موشکی است. نکته مهمی که وجود دارد این است که هیچ تضمینی وجود ندارد که دوباره به ایران حمله نظامی صورت نگیرد و ایران ضربه نخورد. به همین دلیل نیز ایران به سمت بازدارندگی هسته‌ای حرکت خواهد کرد. خروج از NPT نیز آغاز این حرکت خواهد بود. هدف آمریکا و کشورهای اروپایی این است که کشور را به روزمرگی بکشانند که مسئولان ایران نتوانند به دنبال اجرای برنامه‌های بلندمدت و توسعه باشند. در کنار این آمریکا به دنبال این است که تحریم‌های جدیدی را علیه ایران اعمال کند که در چنین شرایطی ایران با فشارهای مضاعفی در آینده مواجه خواهد شد. کشورهای غربی انتظار دارند پس از این اقدامات مردم ایران واکنش اجتماعی نشان بدهند و در داخل فروپاشی صورت بگیرد. در ابتدا آمریکا دنبال این بود که با مذاکره مسأله با ایران را حل کند. با این وجود در حین مذاکرات این احساس در بین آمریکایی‌ها ایجاد شد که ایران و مواضی که اتخاذ می‌کند سرسخت‌تر از آن است که آنها گمان می‌کردند. در واقع سرسختی ایران در مذاکرات باعث شد که آمریکا و اسرائیل در نهایت به سمت جنگ با ایران حرکت کنند. در حالی که ایران پیوسته اعلام کرده بود

آمریکا پس از مدتی که با ایران مذاکره کرد به این نتیجه رسید که ایران با سرسختی که از خود نشان می‌دهد به دنبال از بین بردن زمان است تا کار به جایی برسد که دیگر فعال کردن مکانیسم ماشه نیز اثری نداشته باشد

جلال رشیدی کوچی:

گاهی یک عقب‌نشینی تاکتیکی می‌تواند

مؤثرتر از فتح یک خاکریز باتلفات بالا باشد

حوزه دیپلماسی به موفقیت‌هایی دست یابیم، شرایط قدری بهتر خواهد شد البته این موفقیت‌ها همیشه به معنای فتح یک جبهه نیست. گاهی اوقات، شاید یک عقب‌نشینی تاکتیکی می‌تواند مؤثرتر و پیروزمندانه‌تر از فتح یک خاکریز باتلفات بالا باشد. رشیدی کوچی اظهار کرد: نگاه من بر این است که در این سفر که دیگر نمی‌توانیم بگوییم وقت پایانی بلکه باید بگوییم در این وقت اضافه رئیس‌جمهور می‌تواند نقش بسزایی ایفا کند

دلایل مختلف از دست بدهیم، از همین رو به نظر می‌رسد که باید در این خصوص یک انعطاف فضا داشته باشیم. این نماینده سابق مجلس بیان کرد: شاید در گذشته مسیرهای ما بیشتر بود اما در حال حاضر دو مسیر پیش رو داریم؛ یک مسیر مقاومت که در آن اعلام کنیم ما در این مسیری که هستیم هیچ‌گونه کوتاه نمی‌آییم و کار را به مرحله برسانیم که اقدامات دیگری بخواهد انجام شود یا اینکه در حوزه انرژی هسته‌ای و دیپلماسی بتوانیم فعالانه عمل کنیم و قدم برداریم و بتوانیم کار را به سرانجام مطلوبی برسانیم. رشیدی کوچی تصریح کرد: علی‌الظاهر آنچه که من برداشت می‌کنم این است که غربی‌ها و آمریکایی‌ها تصمیم گرفته‌اند که متحذرتر از قبل در برابر انرژی هسته‌ای ما بایستند.

آیت...! خامنه‌ای
و دیدگاه صلح عادلانه

محسن پاک‌آیین

بسیاری از صاحب‌نظران، دوره کنونی را «عصر گفتمان سازی» نامیده‌اند چرا که در این دوره، کشورهای جهان با خلق گفتمان‌های جدید سعی در هدایت افکار عمومی برای تأمین منافع خود دارند. یکی از اقدامات و ابتکارهای آیت...! خامنه‌ای در دوره جنگ تحمیلی نیز طرح «دیدگاه صلح عادلانه» که قابلیت تبدیل به یک گفتمان جهانی را دارد. در زمان دفاع مقدس در حالی که بخش بزرگی از اراضی ایران در اشغال عراق بود، کشورهای میانجی و نهادهای بین‌المللی از جمله سازمان ملل متحد، ایران را به صلح دعوت می‌کردند. آیت...! خامنه‌ای در کسوت رئیس‌جمهور وقت در پاسخ به این دعوت، فرمول گفتمان صلح عادلانه را ابداع نموده و بعدها در این رابطه گفتند: «در دوران جنگ من به خاطر دارم در مذاکراتی که در مجامع جهانی یا مهمان‌های خارجی که می‌آمدند در هر ملاقاتی که با آنها داشتیم به ما می‌گفتند صلح چیز خوبی است شما چرا صلح را قبول نمی‌کنید. صلح بهتر است یا جنگ؟ مثل یک بچه‌ای که سنگی را در جابه بیندازد و کسی نتواند آن را بپرون بیاورد. ما می‌خواستیم برای اینها تشریح کنیم که صلح همیشه خوب نیست همه این گروه‌های مبارز در دنیا که علیه حکومت‌هایشان قیام کردند، جنگ را انداختند. آنها قبل از این جنگ صلح داشتند و نشسته بودند و زندگی می‌کردند صلح آن وقتی خوب است که در جهت عدالت باشد. بعد بنده هم به مرور فرمولی پیدا کردم که آنها وقتی می‌گفتند صلح، من می‌گفتم عدل و آنها می‌ماندند. در محاورات بایستی فرمول پیدا کرد تا بتوانی در مقابل فرمول‌هایی که ارائه می‌کنند مقابله کنی و لذا ما می‌گفتم عدل بهتر است یا صلح؟ خیلی از صلح‌ها را به خاطر عدل از بین می‌برند اما با عدل هیچ چیزی مقابله نمی‌کند، (بیانات در جلسه دهم تفسیر سوره بقره، ۸/۰۸/۱۳۷۰). از دید آیت...! خامنه‌ای، عدالت مقدمه صلح است و صلح بدون عدالت، پایدار نمی‌ماند؛ صلح باید بر مبنای عدالت و با معرفت به کرامت انسان و به دور از سلطه و زورگویی‌های صاحبان قدرت باشد. از این نگاه، صلح به طور مطلق یک ارزش نیست و هنگامی که با عدالت همراه می‌شود، معنا و ارزش پیدا می‌کند. رهبر معظم انقلاب در مذاکره با هیات‌های میانجی، از موضوع صلح و عدالت به مسئله معرفی متجاوز می‌رسیدند و شرط تحقق صلح عادلانه را مجازات متجاوز می‌دانستند: «از آغاز جنگ تا به حال، کسانی به عنوان میانجی وارد شده‌اند و ما حرف حقی داشتیم که از اول تا حالا به آنها گفته‌ایم و اگر صد گروه دیگر به بیایند باز حرف ما این است که ما علاقه‌مند به صلح هستیم ولی صلحی که عادلانه باشد. اولین شرط صلح عادلانه این است که باید متجاوز دست بردارد و به مرزهای خودش برود و گذشته از این خسارت تجاوز را هم بپردازد. شرط دوم این است که متجاوز بعد از تجاوز باید مجازات هم بشود و این حرف حقی است که همه‌ی دنیا از ما شنیده‌اند و باز هم تکرار می‌کنیم، اگر هیأت صلح جدیدی هم بیایند به آنها هم خواهیم گفت». ایشان در سخنرانی خود در مجمع عمومی سازمان ملل متحد (۲۱/۶/۱۳۶۶) نیز این نهاد بین‌المللی را به تأمین عدالت که همان مقابله با متجاوز است، دعوت کردند و ضمن تأکید بر اینکه ایران یک کشور صلح‌طلب است، عدالت، راه از صلح بالاتر دانستند. «صلح بی شک کلمه‌ای زیبا و جذاب است؛ تا آن حد که آتش‌افروزان بزرگ بین‌المللی و پدیدآورندگان سلاح‌های جهان سوزن‌نیز بدان علاقه نشان می‌دهند و ریاکارانه از آن دم می‌زنند. اما به نظر ما عدالت واژه‌ای که زورمندان و متجاوزان با مهارت و ترس و احتیاط بدان می‌نگرند از صلح بالاتر و مهم‌تر است. ای بسا مظلومانی که زندگی را و رفاه را و صلح را به خاطر رسیدن به عدالت فدا کرده‌اند، اینها همواره قهرمان شایسته‌اند».

شرایط‌های اروپا هنوز به مقاومت خود در برابر تجاوز هیتلری افتخار می‌کنند و لیننگراد هنوز به خود سوزی اش که ارتش ناپلئون را تا کام و مبهوت کرد و به مقاومت چهار ساله‌اش در محاصره‌ی مهاجمین نازی به خود می‌بالد. سازمان ملل بخصوص بنا بر اولین ماده‌ی منشور خود موظف به تأمین عدالت در شکل ویژه‌اش - یعنی مقابله‌ی با متجاوز- است. ما همین را از دنیا و از سازمان ملل می‌طلبیم. «اگرچه بهترین صلح عادلانه، پایداری و ثبات است. اما صلح پایداری که امروز کشورهای غربی آن را مطرح و سازمان ملل متحد تکرار می‌ند، با صلح عادلانه‌ای که مدنظر آیت...! خامنه‌ای است، تفاوت دارد. صلح مبتنی بر عدالت با اشغال سرزمین‌ها، تجاوز، تروریسم، سلطه طلبی، جنگ افروزی، کودک‌کشی و آنچه امروز در سرزمین اشغال شده فلسطین می‌گذرد، مخالف است. امروز در سایه توجه به مبانی صلح عادلانه می‌توان راهکارهای مناسب برای حل مسألتی همچون فلسطین، یمن، سوریه و افغانستان و همچنین موضوعاتی همچون مقابله با تروریسم پیدا کرد. ایشان معتقدند ضمن حمایت از شعار صلح، شعار عدالت طلبی و مقابله با ظلم را نیز باید به طور جدی پیگیری کرد.